

Nr 333.

Av herr **Frändén m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande och drift av en för Jämtlands län avsedd tuberkulos-sjukvårdsanstalt (centralsanatorium).*

Genom proposition nr 218 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit extra statsbidrag till uppförande och drift av en för Jämtlands län avsedd tuberkulosjukvårdsanstalt. Undertecknade Jämtlands läns riksdagsmän, hava med största tacksamhet sett detta bevis på intresse för förbättrad tuberkulosvård inom vårt län, men det må dock icke förtänkas oss, om vi tillåta oss i några punkter föreslå ändring i Kungl. Maj:ts förslag. Endast den, som med egna ögon sett hur tuberkulosen härjar bland byarna och släkterna i Jämtland, som genom daglig erfarenhet lärt sig att förbättrad tuberkulosvård är i bokstavlig mening en fråga om liv och död för hundratals av våra landsmän, men som tyvärr också måste säga sig att de ekonomiska resurserna äro så små, att varje kostnadsökning äventyrar den tillämnade förbättringen, endast den kan till fullo inse hela vikten för vårt län av det blivande riksdagsbeslutet.

Inom Jämtlands län har det varit de äldsta kulturbygderna, som svårast äro hemsökta av tuberkulosen, och det förefaller nu, som om sjukdomen, långt ifrån att gå tillbaka, hölle på att sprida sig från dessa bygder till trakter, vilka tidigare varit mera isolerade. Denna beklagliga utveckling jämte länets storlek, glesa befolkning och ekonomiska betryck tvinga till alldeles särskilt kraftiga åtgärder icke endast i länsbefolkningens eget intresse, utan även ur den synpunkten, att icke vissa delar av Norrland skola bliva sjukdoms- och smittohärdar till risk för landet i dess helhet.

Det viktigaste ehuru icke det enda medlet i kampen mot tuberkulosen är allt fortfarande vård på sjukvårdsanstalter. Erfarenheten lär ha visat, att där tillräckligt antal vårdplatser finnas, så att de kurativa fallen kunna omhändertagas i tid och de smittoförande isoleras, där har tuberkulosdödligheten gått tillbaka. Inom vårt län skärpes också behovet av vårdplatser på många håll genom de otillfredsställande bostäderna, vilka försvåra för den lungsjuke att få vård i hemmet och att där kunna isolera sig. Detta är sannolikt en av orsakerna till att om sjukdomen får insteg i en nybyggarfamilj eller en fjällby, hela grupper av de till synes

så kraftiga och härdade människorna snart nog äro smittade. I dylika fall är anstaltsvården i allmänhet den enda utvägen till skydd för de anhöriga, framför allt för barnen.

Likaså är en ökad tillgång på vårdplatser en alldeles nödvändig förutsättning för att dispensärverksamheten skall bliva effektiv. Oaktat de ansträngningar, som hava gjorts från läkarnas och dispensärsköterskornas sida, har det visat sig, att utan tillgång på platser, dit de sjuka kunna sändas utan alltför stort dröjsmål, både de sjukas och de anhörigas tilltro och intresse för att efterfölja de givna anvisningarna om försiktighetsmått och personlig vård snart nog försvagas och upphöra.

Beträffande siffrorna för tuberkulosfrekvensen inom Jämtlands län torde vi i huvudsak kunna inskränka oss till att återropa vad som propositionen redan framlagt. Dock bör det erinras, att tuberkulosdödligheten i Jämtlands län åren 1919—1922 belöpte sig till 2.19 ‰ av folkmängden mot 1.58 för riket i dess helhet samt att denna dödlighetssiffra endast överträffades av motsvarande tal för Norrbottens län. Tuberkulosdödligheten i Jämtlands län nedgick från fyraårsperioden 1911—1914 till fyraårsperioden 1919—1922 med allenast 0.12 ‰ under det att nedgången för riket i dess helhet utgjorde 0.31 ‰.

Med dessa hygieniska och sociala fakta böra de ekonomiska omständigheterna ställas tillsamman. Vi tillåta oss erinra om att hela antalet bevillningskronor för länets landsting enligt den 1926 fastställda budgeten uppgår till allenast 568,222. Enligt vad landstingsförbundets grundliga statistiska utredning ådagalägger har också nedgången i det beskattningsbara beloppet i Jämtlands län från år 1921 till år 1925 varit särskilt kraftigt och framtvingat en starkare ökning av utdebiteringen för landstinget än i något annat län med undantag av Norrbottens eller från 1: 30 till 2: 40. Landstingsförbundet har jämväl vitsordat det i länsstyrelsens utlåtande gjorda antagandet, att efter allt att döma den ekonomiska bärkraften kommer ytterligare att sjunka. Det bör också tilläggas, att utredning för närvarande pågår angående nybyggnad av epidemisjukhus i Östersund samt om- och tillbyggnad av därvarande lasarett, företag, vilka i och för sig äro starkt påkallade av behovet, men vilka komma att väsentligt stegra landstingets sjukvårdsutgifter.

Till belysning av utgifterna för själva tuberkulosvården enligt olika alternativ, dels landstingets framställning, dels Kungl. Maj:ts förslag och dels normalt bidrag utan särskilda tillägg få vi hänvisa till här bifogade tablå. Därav synes oss tydligt framgå, att för ett landsting med så svaga beskattningsföremål som Jämtlands ett bifall till landstingets framställning i dess helhet har synnerligen stor betydelse.

Det synes oss då icke föreligga tillräckliga skäl för avsteg från denna framställning. Kungl. Maj:t har emellertid i sin ovannämnda proposition vidtagit nedprutningar, dels beträffande bidraget till anläggningskostnaderna och dels i fråga om driftkostnadsbidraget. Vad det förra angår

gäller saken 162,000 kronor. För Jämtlands län icke mindre än för Norrbotten är emellertid, såsom bifogade tablå torde utvisa, situationen tyvärr sådan, att ett fullföljande av den uppgjorda planen för tuberkulosens bekämpande, till vilken landstinget med sådan enighet anslutit sig, knappast ligger inom möjlighetens gränser, därest icke statsmakterna lämna sitt bistånd i hela den utsträckning landstinget begärt. Även under denna förutsättning komma ju kostnaderna enbart för tuberkulosvård enligt åberopade tablå att ökas med omkring 225,000 kronor årligen, ett i sanning så allvarligt belopp för Jämtlands län, att endast ett hygieniskt nödläge framtvingar en sådan uppoffring.

Det torde också särskilt böra uppmärksammas, att enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 217 det för Norrbotten avsedda extra statsbidraget kommer att få lyftas i bestämda termer, under det att Jämtlands län enligt landstingets framställning allenast skulle hava att uppbära det ifrågasatta tilläggsbidraget i den mån det allmänna anslaget till anläggning av tuberkulosanstalter lämnar tillgång därtill. Denna skiljaktighet motiverar bland annat landstingets ansökan om ett extra bidrag till driftkostnaderna under en treårsperiod med 1 krona för vård dag. Just under de närmaste åren efter det sanatoriet blivit färdigt, men innan statsbidraget fått lyftas, skulle en sådan lättnad vara synnerligen betydelsefull.

På grund av vad sålunda anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte bevilja dels ett statsbidrag av 3,000 kronor per vårdplats utöver det statsbidrag, som författningsenligt utgår till det ifrågasatta centralsanatoriet i Jämtlands län, dels ock för de tre närmaste åren efter det sanatoriet blivit avsynat och godkänt ett statsbidrag till driftkostnaderna vid detsamma med ett belopp för dag och patient, som med 1 krona överstiger det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget.

Stockholm den 29 mars 1927.

A. O. Frändén.

H. Andersson.

J. P. Johansson.

Ivar Österström.

E. A. Enhörning.

L. Tjällgren.

Landstingets utgifter	1921	1922	1923	1924	1925	Medeltalet för åren 1921— 1925	Beräknad årlig utgift för anläggnings- och drift- kostnader, därest stats- bidrag erhålles med			
							5,000 kronor per plats och 2: 75 per under- hållsdag	4,000 kronor per plats och 2: 50 per under- hållsdag	2,000 kronor per plats och 1: 75 per under- hållsdag	
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	
1) För dispensärverk- samheten	25,818	30,077	35,603	30	28,650	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000
2) För tuberkulos- sjukstugor:										
a) Solliden	40,980	30,621	25,000	—	20,000	20,000	27,320	—	—	—
b) tuberkulossjuk- stugan i Ström ...	—	—	—	—	6,000	16,300	* 11,150	16,000	16,000	16,000
c) tuberkulossjuk- stugan i Hede	—	—	—	—	14,590	20,967	* 17,780	21,000	21,000	21,000
d) nybyggnad av cen- tralsanatorium	—	—	—	—	—	—	—	41,745	51,985	72,466
e) nybyggnad av två bygdesanatorier ...	—	—	—	—	—	—	—	25,285	25,285	25,285
f) driftkostnad vid centralsanatoriet ..	—	—	—	—	—	—	—	95,192	109,792	153,592
g) driftkostnad vid två bygdesanato- rier	—	—	—	—	—	—	—	50,400	50,400	50,400
3) Profylaktikerhem	—	—	—	—	—	—	—	15,000	15,000	15,000
Summa	66,798	60,699	60,603	30	69,240	87,267	68,922	294,622	319,462	383,943

¹ I detta belopp ingå icke kostnader för intensifiering av dispensärvården, varom utredning pågår.

² Medeltalet beräknat för åren 1924—1925.